

Зоран Живковић,
један од најпревођенијих
српских писаца

Оно што моју прозу чини пријемчивом и читљивом широм света јесте понирање у теме које су нам свима заједничке као људским бићима, без обзира на то какав нам је етнички, верски или било који други префикс. Суочени с ограниченим трајањем у времену и покушајима да докучимо извесан смисао властитог постојања, сви стојимо пред истим огледалом наде и страховања.

ОТМЕНА УМЕТНОСТ ПРОЗЕ

Са ѓредседником Таѓићем и ѓодѓредседником Владе Ђелићем ѓред Сајам књига у Лајпцигу

У животу светски признатог писца Зорана Живковића наизглед нема ничег необичног. Живи онако како мисли да једино и доликује грађанину који држи до тога како ће га други видети: опходи се уздржано, неупадљиво, ненаметљиво. Вози се јавним градским превозом, купује по супермаркетима, изгледа обично. Али када седне за свој радни сто, пред укључен компјутер и саздаје особене, фантастичне светове, или када се нађе пред студентима у слушаоницама Филолошког факултета, свака обичност престаје.

■ *Писац, ѓреводилац, издавач, ѓрофесор књижевности, водићеш школе креативног писања... Пословни човек сачињен од уметничке ствари који задивљује критичаре. Како сјајате ѓе различите светове?*

– Ако се изузме „пословни човек“, што свакако нисам, бар не у уобичајеном балканском смислу, остале делатности уопште нису несродне. Све оне стају под велики кишобран књижевности. Олакшавајућа околност јесте и то што сам престао да се бавим неким од области које сте навели. Издавач, рецимо, нисам већ више од десет година. Најмање ми је жао што сам то престао да будем. У време када сам међу првима почео да објављујем књиге у својству приватног издавача, почетком осамдесетих година прошлог века, то је био отмен посао, као што то једино и доликује. Данас је то углавном пука трговина. Људи који се диче тиме да ништа не читају, јефтино набаве хартију, на њу нанесу некакав дезен у виду слова, а онда је скупо продају.

Дигао сам руке и од преводитељског посла, после осамдесетак преведених књига. У ово време, уметност превођења поглавито се срозала на бесрамни дилетантизам. Чудноват је тај парадокс. Разумем да је издавачима свеједно какав је квалитет превода, они ништа не читају, али како може да буде свеједно онима који купују књиге по папреним ценама?

Но, све и да сам желео да и даље будем издавач и преводилац, томе би се неумитно успротивиле моје године. У шездесет другој времена и снаге још имам само за два вида књижевности: да будем писац и професор креативног писања. Знајући колико су оба ова посла захтевна, без устручавања смем да устврдим да то нипошто није мало...

■ *У размишљању о вама намеће се ѓоређење с Умбертоом Еком. Као и Ви, и он је из академских кругова, ерудића, писац који је већ ѓрвом књигом сћекао славу, и који није имао ѓромашаја.*

– Било би ми лакше да нешто кажем овим поводом да ми је постављено питање. Овако, преостаје ми само да потврдим да осећам велику сродност с италијанским мајстором прозе. Он свакако спада у ред писаца на које сам се у књижевном стасавању највише ослањао. Међу остале моје савременике који су неоспорно утицали на обликовање мог особеног прозног исказа свакако бих убројао Жозеа Сарамага, Милана Кундери, Орхана Памука, Харукија Муракамија, Тамар Јелин... Списак се нипошто овде не окончава.

■ *Светски књижевни критичари о вама говоре као о „мајстору у саздавању чудесних светова“, „једном од најизврснијих писаца који ѓренућно стварају у Новој Европи“, „застрашујуће интелигентном“... Да ли вас ѓо ѓрепознавање на неки начин обавезује? Која се, уосталом, цена мора плаћити, за стварање уметничког дела?*

– Похвалне речи увек обавезују. Немате право да их изневерите и обезвредите. Морате у сваком тренутку да им будете дорасли. Honoris causa obligat. А што се тиче цене која се мора платити за стварање уметничког дела – она је увек и свуда била највећа...

■ *Ваша прозна дела одликују привидна једноставношћу и стварна безвременосћу. То што се ликови не могу национално одредити, нишпи места радње иачно ушврдити, доприноси њиховом разумљивом обраћању читшооцима од САД до Јужне Кореје и Јапана. Да ли је то намерни гео стваралачког постојука једног од највећих мајстора савремене светске фантастике, како вас је назвао Клоу (Revolution SF. com, САД)?*

– Није посредни никаква срачуната наративна стратегија. Потпуно бих исто писао и да сам, рецимо, Еским или Папуанац, а не Србин. Мислим да се на подручју локалног не може доспети до највећих књижевних изазова. Оно што моју прозу чини пријемчивом и читљивом широм света јесте понирање у теме које су нам свима заједничке као људским бићима, без обзира на то какав нам је етнички, верски или било који други префикс. Суочени с ограниченим трајањем у времену и покушајима да докучимо извештајни смисао властитог постојања, сви стојимо пред истим огледалом наде и страховања. Мале разлике које нас раздвајају уопште нису битне на тој великој позорници, а једино нам уметност прозе може подарити одговоре на најтежа питања. Свестан да ово мора деловати крајње нескромно, усуђујем се да кажем да је извесна залога међународног успеха мојих књига то што нуди бар неке од ових одговора...

■ *Искусили сте усрех, освојили врхове књижевне светске фантастике. У иностранству. Овде, у нашој Србији, познатија су имена мање остварених писаца. Шта вам то говори о нама, о вама?*

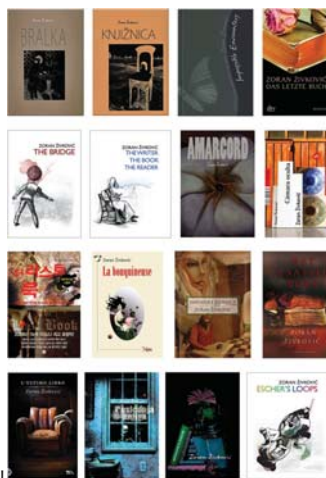
– О мени нема шта да говори. Мој међународни рејтинг није моја кривица. Баш као што нисам крив ни за то што ме српски књижевни естаблишмент доживљава поглавито као својеврсно страни тело. Невидљиви канонизатори савремене српске књижевности не знају, заправо, шта би са мном. Не могу

да порекну одјеке који долазе из света, али ни да ме прихвате у своје окриље зато што се ту напросто не уклапам. Моја проза не бави се високим темама из националне историје, а они су махом чврсто уверења да се изван тог оквира уопште и не треба бавити књижевношћу. Под таквим околностима, естаблишмент чини једино што му преостаје: прави се да не постојим. То је баш угодно. Писцу који не постоји не можете да одате никакво признање, све и када бисте хтели. А они свакако неће...

■ *У беседи поводом годеле награде „Исидора Секулић“, говорили сте, између осталога, и о положају уметника. Како, дакле, писац међународног угледа као што сте ви, живи и како се бави „древном и ошменом уметношћу прозе“ у Београду?*

– Живи онако како једино и додикује грађанину који држи до тога како ће га други видети: опходи се уздржано, неупадљиво, ненаметљиво. Пристојно и уљудно. Вози се јавним градским превозом, купује по супермаркетима, изгледа обично. Гледа позоришне представе, одлази на концерте, похађа књижаре и библиотеке. Нема ничег необичног у његовом животу све док не седне за свој радни сто, пред укључен компјутер или док се не нађе пред студентима у слушаоницама Филолошког факултета. Једино онда постаје посебан у извесном скромном обиму... ■

Зоран Живковић, један од најпревођенијих савремених српских књижевника, аутор је 19 прозних дела. Његове књиге су доживеле 60 страних издања у земљама Европе, Северне Америке и Азије. Живковић је добитник „Светске награде за фантастику“ за роман-мозаик Библиотека (2003), награде „Милош Црњански“ за Четврти круг (1994), награде „Исидора Секулић“ за Мост (2007), те награде „Стефан Митров Љубиша“ (2007) за укупно прозно стваралаштво. Поједина дела овог уметника (Четврти круг, Седам годира музике) изучавају се на северноамеричким универзитетима. Докторирао је 1982. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду, где сада предаје креативно писање.

Иако је можда још рано да Живковића прогласимо новим Борхесом, његов мозаички роман „Седам годира музике“ свакако га чини водећим кандидатом за ту титулу. (Њујорк Џејмс Бук ривју, САД)

Као и увек, Живковић је избрушен и застрашујуће интелигентан. Љубитељи добре књижевности биће очарани раскошним домишљатостима и сугестивношћу његовог прозног пера. (Локус, САД)

Зоран Живковић чудесно је ироничан аутор чије се нагасве особене визије савршено слажу с његовом суморном духовитошћу и црном ајсурда. (Гардијан, Велика Британија)

Поштом Хорхеа Луиса Борхеса, Живковић је мајстор у стварању чудесних, алтернативних светова. Поштом Дејвида Линча он успева да своју напетост и сензу – да буде окружан и духовит у исто време. (Сијетл Џејмс, САД)

Свака прича ремек-дело је за себе, али целина – ах, целина! (Идеомансер, САД)